Hazarda Namazların Mutlak Cem'i

Ebu Muaz Seyfullah el-Çubukabadî

Mukaddime

Şüphesiz hamd yalnız Allah'adır. O'na hamd eder, O'ndan yardım ve mağfiret dileriz. Nefislerimizin şerlerinden, amellerimizin kötülüklerinden Allah'a sığınırız. Allah'ın hidayet verdiğini kimse saptıramaz. O'nun saptırdığını da kimse doğru yola iletemez. Şehadet ederim ki, Allah'tan başka hiçbir ilâh yoktur. O, bir ve tektir, O'nun ortağı yoktur. Yine şehadet ederim ki, Muhammed Allah'ın kulu ve Rasûlüdür.

"Ey iman edenler! Allah'tan nasıl korkmak gerekirse öyle korkun ve siz ancak müslümanlar olarak ölünüz." (Al-i İmran; 3/103)

"Ey insanlar! Sizi tek bir candan yaratan ve ondan da eşini var eden, her ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinizden korkun. Kendisi adına birbirinizden dileklerde bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık bağlarını kesmekten de sakının. Şüphesiz Allah üzerinizde tam bir gözetleyicidir." (en-Nisâ; 4/1),

"Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve dosdoğru söz söyleyin. O da amellerinizi lehinize olmak üzere düzeltsin, günahlarınızı da mağfiret etsin. Kim Allah'a ve Rasûlüne itaat ederse büyük bir kurtuluşla kurtulmuş olur." (el-Ahzâb; 33/70-71)

Bundan sonra, Şüphesiz sözlerin en güzeli Allah'ın Kelam'ı, yolların en hayırlısı Muhammed Sallallahu aleyhi ve sellem'in yoludur. İşlerin en kötüsü sonradan çıkarılanlarıdır. Her sonradan çıkarılan şey bid'attir ve her bid'at sapıklıktır. Her sapıklık ta ateştedir.

Bu risalede ikamet halinde iken öğle ile ikindi ve akşam ile yatsı namazlarının bir arada kılınarak cem edilmesinde ruhsat olduğuna dair delilleri zikrettim ve bu nebevi ruhsat hakkında gündeme gelen şüphelere cevap vermeye çalıştım. Muvaffakiyet Allah'tandır.

Ebu Muaz Seyfullah Erdoğmuş

14 Zilhicce 1430 / 01 Aralık 2009 Salı - Çubukabad

1- İbn Abbas radıyallahu anhuma hadisi:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ أَنَّهُ قَالَ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ – صلى الله عليه وسلم– الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمِيعًا وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ جَمِيعًا فِي غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا سَفَرٍ

Abdullah b. Abbas anlatıyor: Bir defasında Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem korkulacak bir durum olmadığı ve seferde bulunmadığı halde öğle ile ikindiyi, akşamla da yatsıyı cemetti.[1]

Rabi'nin Müsned'inde lafzı şu şekildedir:

عن ابن عباس ان النبي صلى الله عليه وسلم صلى الظهر والعصر جميعا والمغرب والعشاء الآخرة جميعا في غير خوف ولا سفر ولا سحاب ولا مطر

Ebu Ubeyde, Cabir b. Zeyd'den, o da İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem

---

[1] **Sahih.** Malik (245) Muslim (705, 1662) Buhari (518) Şafii Sünen (1/22) Ahmed (1/221) Ebu Davud (1210) Nesai (603) İbn Huzeyme (972) İbn Hibban (4/471) Ebu Avane (2/384) Taberani (12/74) Tahavi Şerhu Meani'l-Asar (1/160) Beyhaki (3/166) Abdurrazzak (2/555) Humeydi (471) Abdulhak el-İşbili Ahkam (2/338) İbn Abdilberr el-İstizkar (2/210)

korku, sefer, bulut veya yağmur olmadığı halde öğle ile ikindiyi, akşam ile yatsıyı cem ederek kıldı."[2]

Salih Mevla Tev'eme - İbn Abbas radıyallahu anhuma yoluyla gelen rivayette: "Yolculuk veya yağmur olmadığı halde.." ziyadesi vardır.[3]

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan gelen diğer rivayet yolunda lafzı şöyledir:

جَمَعَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَالْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ بِالْمَدِينَةِ، فِي غَيْرِ خَوْفٍ وَلَا مَطَرٍ " قِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ وَمَا أَرَادَ إِلَى ذَلِكَ ؟ قَالَ: " أَرَادَ أَنْ لَا يُحْرِجَ أُمَّتَهُ

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı Medine'de korku veya yağmur da sözkonusu olmadığı halde cem ederek kıldı.

---

[2] **Hasen li gayrihi**. Rabi Musned (251) Ebu Ubeyde'nin Cabir b. Zeyd'den rivayeti mürseldir.

[3] **Sahih**. Ebu Davud (1214) Ahmed (1/346) Taberani (10/327) Ebu Ya'la (5/80) Abd b. Humeyd (709) Tahavi Şerhu Meani'l-Asar (1/160) Salih mevla Tev'eme ömrünün sonlarında hafıza karışıklığına uğramıştır. Ancak ancak İbn Addiy bunu (4/1375): Yahya b. Said el-Umevi - İbn Cureyc – Salih Mevla Tev'eme – İbn Abbas radıyallahu anhuma yoluyla rivayet etmiştir. Bütün ravileri güvenilirdir, İbn Cureyc, Salih'ten hafıza karışıklığına uğramadan önce rivayette bulunmuştur. Bunu İbn Adiy ve başkaları söylemişlerdir.

İbn Abbas radıyallahu anhuma'ya: "Bununla neyi kastetti?" denildi. O da: "Ümmetine zorluk olmamasını diledi" dedi.[4]

حدثنا إبراهيم بن الحكم ثنا أبي عن عكرمة عن بن عباس * أن رسول الله صلى الله عليه وسلم جمع بين الصلاتين في الحضر أفلا أجمعهما في السفر

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan diğer rivayet: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem hazarda iken namazı cem ederdi, seferde neden cem etmeyeyim?"[5]

عن بن عباس * أن رسول الله صلى الله عليه وسلم جمع بين الظهر والعصر وجمع بين المغرب والعشاء بالمدينة وهو مقيم على غير خوف ولا شيء اضطره إلى ذلك فقالوا فلم يا أبا عباس قال أراد أن لا يحرج أمته

Taberani'nin İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan diğer rivayetinde lafzı şöyledir: "…mukim iken korku veya zora sokacak hiçbir şey yokken… bunu neden yaptığı

[4] **Sahih.** Müslim (705) Ahmed (1/223) Ebu Davud (1211) Tirmizi (187) Beyhaki (3/167) Nesai (602) Ebu Avane (2/353) Ebu Davud Tayalisi (2614) Ebu Ya'la (4/290) Taberani (5/113) Humeydi (471)

[5] **Zayıf.** Abd b. Humeyd (608) İbrahim b. Hakem zayıftır.

sorulunca da: “Ümmetine sıkıntı vermemeyi istedi” demiştir.[6]

عن بن عباس قال * صلى رسول الله صلى الله عليه وسلم ثمان ركعات جميعا وسبع ركعات جميعا من غير مرض ولا علة

Diğer bir rivayette: “..herhangi bir hastalık veya illet olmadığı halde..” demiştir.[7]

İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan, ikamet halinde, yağmur, hastalık, korku, illet, zora sokucu herhangi bir durum olmaksızın namazların cemi sabit olmuştur. Yine bu rivayetlerin bazısında bunun sebebi İbn Abbas radıyallahu anhuma tarafından “Ümmetine genişlik olması için”, “Ümmetinden hiçbir kimsenin zorluk çekmemesi için” gibi açıklamalarla ifade edilmiştir. Bu konuda rivayet yolları ve lafızları hakkında detaya Şeyh Elbani rahmetullahi aleyh’in es-Sahiha (2795) nolu hadisinin tahricinde ve İrvau’l-Galil (3/34)’te ulaşılabilir.

El-Esram, İlel’de Ahmed b. Hanbel’e İbn Abbas hadisini sorduğunu, onun da: “Gördüğün gibi İbn Abbas radıyallahu anhuma bunu ispat etmiş” dediğini nakleder.

---

[6] **Sahih ligayrihi.** Taberani (12/74) isnadında Leys’in katibi Abdullah b. Salih vardır.

[7] **Hasen.** Taberani (12/177) Ebu Nuaym Hilye (3/90) İbnu’l-Arabi Mucem (1227)

Yine el-Esram Mesail'inde İmam Ahmed'e: "İbn Abbas hadisiyle kişi amel edebilir mi?" diye sormuş, İmam Ahmed: "İbn Abbas; ümmetine zorluk olmaması içindi" demiyor mu?" demiştir.[8]

[8] İbn Abdilberr et-Temhid (12/216) İbn Receb el-Hanbeli Fethu'l-Bari (3/95)

2- Ebu Hureyre radıyallahu anh hadisi

أن أبا هريرة قال * صلى بنا رسول الله صلى الله عليه وسلم الظهر والعصر

Ebu Hureyre radıyallahu anh dedi ki: “Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bize öğle ve ikindiyi bir arada kıldırdı.”[9]

Buradaki lafzı umumidir. Aşağıdaki rivayet ile birlikte hazarda ceme delalet eder:

- İbn Abbas radıyallahu anhuma’nın Rivayetini Ebu Hureyre radıyallahu anh’ın Tasdik Etmesi

عن عبد الله بن شقيق قال * خطبنا بن عباس يوما بعد العصر حتى غربت الشمس وبدت النجوم وجعل الناس يقولون الصلاة الصلاة قال فجاءه رجل من بني تميم لا يفتر ولا ينثني الصلاة الصلاة فقال بن عباس أتعلمني بالسنة لا أم لك ثم قال رأيت رسول الله صلى الله عليه وسلم جمع بين الظهر والعصر والمغرب والعشاء قال عبد الله بن شقيق

[9] **Sahih**. İbn Huzeyme (1043)

فحاك في صدري من ذلك شيء فأتيت أبا هريرة فسألته فصدق مقالته

Abdullah b. Şakik dedi ki: "İbn Abbas radıyallahu anhuma bir gün bize ikindiden sonra güneş batana kadar hutbe okudu. Yıldızlar görünmeye başladı. İnsanlar:

"Namaz, namaz" demeye başladılar. Benî Temim'den birisi geldi ve:

"Namazı kaçırmayalım" dedi. Bunun üzerine İbn Abbas radıyallahu anhuma:

"Sünneti benden daha mı iyi biliyorsun?" dedi. Sonra:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'in öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını cem ederek kıldığını gördüm." Dedi. Abdullah b. Şakik dedi ki:

"Gönlüme bu konuda sıkıntı düştü ve Ebu Hureyre'ye gidip bunu sordum. O da İbn Abbas'ın dediğini doğruladı."[10]

عن أبي هريرة قال : جمع رسول الله صلى الله عليه و سلم بين الصلاتين بالمدينة من غير خوف

[10] **Sahih**. Muslim (705) Ebu Avane (2/82) Ahmed (1/251) Tayalisi (2720) İbn Ebi'l-Fevaris, Fevaidu'l-Munteakat (el yazma no:83)

Ebu Hureyre radıyallahu anh'den: Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'de herhangi bir korku olmaksızın iki namazı cem etti"[11]

[11] **Zayıf.** Bezzar (2/470) Mecmau'z-Zevaid (2/161) isnadında Osman b. Halid el-Umevi zayıftır.

3- Cabir radıyallahu anh hadisi

جمع رَسُول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم بَين الظّهْر وَالْعصر ، وَالْمغْرب وَالْعشَاء من غير خوف وَلَا عِلّة ولا مطر

Cabir radıyallahu anh dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem korku, herhangi bir illet veya yağmur olmadığı halde, öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını cem ederek kıldı."[12]

وَرَوَى الطَّحَاوِيّ من رِوَايَة الرّبيع بن يَحْيَى الْأُشْنَانِي ، عَن الثَّوْرِيّ ، عَن ابْن الْمُنْكَدر ، عَن جَابر قَالَ : " جمع رَسُول الله صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّم بَين الظّهْر وَالْعصر ، وَالْمغْرب وَالْعشَاء بن الْمَدِينَة للرخص من غير خوف وَلَا عِلّة "

Cabir radıyallahu anh dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'de korku veya bir illet

---

[12] **Sahih.** İbn Asakir (62/31) Ebu Nuaym Hilye (7/88-89) Elbani el-İrva (3/38)

olmadığı halde, ruhsat olarak öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını cem ederek kıldı."[13]

أخبرنا أبو بكر محمد بن عبد الله بن يوسف البصري المهري ، ثنا موسى بن خاقان ، ثنا إسحاق يعني الأزرق ، ثنا سفيان ، عن أبي الزبير ، عن جابر بن عبد الله ، " أن رسول الله صلى الله عليه وسلم جمع بين الظهر والعصر بالمدينة ، من غير سفر ، ولا خوف ، وبين المغرب والعشاء"

Ebu Ömer b. Hayeviye el-Hazzaz el-Meşyeha'da; Ebu Bekr Muhammed b. Abdillah b. Yusuf el-Basri el-Mihrî – Musa b. Hakan – İshak el-Ezrak – Sufyan – Ebu'z-Zubeyr – Cabir b. Abdillah radıyallahu anhuma isnadıyla rivayet ediyor:

Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'de yolculuk ve korku hali olmaksızın öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı cem etti."[14]

---

[13] **Sahih li gayrihi.** Rebi b. Yahya el-Uşnani tarikiyle: Tahavi Şerhu Meani'l-Asar (1/161) İbn Ebi Hatim İlel (1/166) Ebu Nuaym Hilye (7/88) Ahbaru İsbehan (2/18) Hatib el-Kifaye (s.241) İbn Abdilberr et-Temhid (12/217) Saydavi Mu'cem (193/146) Temmam Fevaid (404) Halef b. Muhammed el-Vasıti es-Sadis Mine'l-Efrad ve'l-Garaib (s.254) Rafii et-Tedvin (2/340) Rebi b. Yahya el-Uşnani hakkında ihtilaf edilen bir ravidir.

[14] İbn Hayeviye el-Hazzaz, Meşyeha (el yazma no: 17)

4- İbn Ömer radıyallahu anhuma Hadisi

قال عبد الله جمع لنا رسول الله صلى الله عليه و سلم مقيما غير مسافر بين الظهر والعصر والمغرب فقال رجل لابن عمر لم ترى النبي صلى الله عليه و سلم فعل ذلك قال لأن لا يحرج أمته إن جمع رجل

Abdullah radıyallahu anh dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem bizler yolcu olmayıp mukim iken öğle, ikindi ve akşamı cem ederek kıldırdı. Birisi İbn Ömer radıyallahu anhuma'ya: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem bunu neden yaptı?" diye sordu. O da dedi ki: "Ümmetinden bir kimse cem yaparsa sıkıntı çekmemesi için"[15]

Bunun isnadı kopuktur. İbn Ömer radıyallahu anhuma'dan mukim iken özürsüz olarak namazların cem edilebileceğine dair bir tasrih bulamadım. Şu rivayetin genel kapsamına ikamet hali de dahil olur:

---

[15] **Zayıf.** Abdurrazzak (2/556) isnadı kopuktur. Amr b. Şuayb, İbn Ömer radıyallahu anhuma'ya yetişmemiştir.

عن بن عمر * أن النبي صلى الله عليه وسلم كان يجمع بين الصلاتين

İbn Ömer radıyallahu anhuma dedi ki: “Nebi sallallahu aleyhi ve sellem iki namazı cem ederdi.”[16]

Ancak bir çok sahabeden sabit olduğu gibi mukim iken yağmur halinde namazları cem etmenin caiz olacağı İbn Ömer radıyallahu anhuma’dan da sahih olarak gelmiştir:

عن بن عمر قال كان الأمراء إذا جمعوا بين الصلاتين المغرب والعشاء في المطر جمع معهم

Nafi dedi ki: “Eğer idareciler akşam ile yatsı namazını yağmurda cem ederlerse İbn Ömer radıyallahu anhuma da onlarla beraber cem ederdi”[17]

---

[16] **Hasen.** Taberani Musnedu Şamiyyin (2/291 no:1362, 1363) İsmaili Mu’cem (232)

[17] **Sahih.** Malik (1/145) Beyhaki (3/168) Abdurrazzak (2/556) İrvau’l-Galil (583)

5- Muaz b. Cebel Radıyallahu anh Hadisi

عن معاذ بن جبل قال رأيت رسول الله صلى الله عليه و سلم جمع بين الظهر والعصر والمغرب والعشاء

Muaz b. Cebel radıyallahu anh dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı cem ederken gördüm."[18]

عن معاذ بن جبل ، أن النبي صلى الله عليه وسلم جمع بين الظهر والعصر ، والمغرب والعشاء بالمدينة

Muaz b. Cebel radıyallahu anh dedi ki: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem'i Medine'de öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı cem ederken gördüm"[19]

عن معاذ ، أن النبي صلى الله عليه وسلم « جمع بين الظهر والعصر والمغرب والعشاء بالمدينة من غير سفر ولا مطر »

Muaz radıyallahu anh'den: Nebi sallallahu aleyhi ve sellem öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı Medine'de

---

[18] **Hasen li gayrihi**. Ebu Nuaym Hilye (7/89)

[19] **Hasen**. İbnu'l-Arabi Mu'cem (191) Muhammed b. İbrahim el-Curcani, Emali (el yazma no:217)

sefer veya yağmur söz konusu olmadığı halde cem etti."[20]

[20] **Hasen li gayrihi**. Ebu'ş-Şeyh Tabakat (3/458) Curcani Emali (s.86) Temhid (2/193)

6- İbn Mesud radıyallahu anh Hadisi

جمع رسول الله صلى الله عليه وسلم بين الأولى والعصر، وبين المغرب والعشاء، فقيل له في ذلك فقال صنعت هذا (يعني الجمع بين الصلاتين) لكي لا تحرج أمتي

İbn Mesud radıyallahu anh'den: "Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı cem etti. Bunun sebebi sorulunca:

"Ümmetime sıkıntı vermemek için" buyurdu.[21]

[21] **Sahih ligayrihi.** Taberani Evsat (4/252) Taberani Kebir (10/269) Mecmau'z-Zevaid (2/161) Elbani Sahiha (2837) Daife (1212)

7- Ebu Alkame Abdurrahman b. Alkame es-Sekafi'den Zayıf Rivayet

قدم وفد ثقيف على النبي صلى الله عليه وسلم ومعهم هدية ، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: « هل معكم هدية أم صدقة فإن الصدقة يبتغى بها وجه الله تبارك وتعالى ، وإن الهدية يبتغى بها وجه الرسول ، وقضاء الحاجة » . قالوا : لا بل هدية ، فقبلها منهم ، ثم جعلوا يستفتونه ويسألونه ، فما صلى الظهر إلا مع العصر

Abdurrahman b. Alkame dedi ki: "Nebi sallallahu aleyhi ve sellem'e Sakif elçileri hediye ile geldi. Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Yanınızdaki hediye mi yoksa sadaka mı? Zira sadaka ise onunla Allah'ın rızası amaçlanır. Hediye ise rasulün hatrı gözetilir ve ihtiyaç giderilir" dediler ki:

"Hayır bilakis hediyedir." Bunun üzerine hediyelerini kabul etti. Sonra fetva sormaya başladır. Öğleyi de ancak ikindi ile birlikte kıldırdı."[22]

---

[22] **Zayıf.** Tayalisi (1336) Nesai (3758) Levin Cüz'ün Min Hadis (88) İbn Ebi Şeybe Musned (613) İbn Şebbe Ahbaru Medine (886-888) Buhari Tarihu'l-Kebir (5/251) İbn Ebi Asım el-Ahadu ve'l-Mesani

8- Huseyn b. Ali Radıyallahu anh'den Zayıf Rivayet

جعفر بن محمد عن أبيه عن جده قال جمع رسول الله صلى الله عليه و سلم بين الظهر والعصر في المدينة فصلى أربعا وبين المغرب والعشاء فصلى سبعا

Cafer b. Muhammed babasından, o da dedesinden rivayet ediyor:

"Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem Medine'de öğle ile ikindiyi dört rekat, akşam ile yatsıyı yedi rekat (cem ederek) kıldı."[23]

(3/105) İbn Kani Mucem (631) Ebu Nuaym Marife (4137) Ebu Ubeyd el-Emval (1185) İbn Asakir (65/48) Ebu Abdillah el-Esbahani Meşayihu'd-Dekkak (90) el-İstizkar (1/80) Busayri İthaf (796) Mizzi Tehzibu'l-Kemal (18/400) ed-Daife (5014) isnadında Ebu Huzeyfe ve Abdulmelik b. Muhammed b. Beşir meçhuldür.

[23] **Zayıf.** Hatib Tarihu Bağdat (5/112) isnadında Hafs b. Ömer el-Adeni zayıftır.

9- Mazeretsiz Cemi Yasaklayan Münker Bir Rivayet:

من جمع بين الصلاتين من غير عذر ؛ فقد أتى باباً من أبواب الكبائر

İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan: "Kim bir özrü olmadan iki namazı birleştirirse büyük günah kapılarından birine gelmiş demektir."[24]

Elbani Silsiletu'l-Ahadisi'z-Zaife'de (4581) bu rivayetin oldukça zayıf olduğunu açıklamıştır. İbn Abdilberr et-Temhid'de (12/210) zayıf demiş, Ukayli ise; "Aslı yoktur. İbn Abbas radıyallahu anhuma'dan sabit olan bunun aksinedir" demiştir.

[24] **Münker.** Tirmizi (188) Ebu Ya'la (2751) Darekutni (1492) Hakim (1/409) Ukayli Duafa (2/202) Taberani (11/216) Bezzar (Keşfu'l-Estar 4581) isnadında Haneş metruktur. Hakim Haneş'in sika olduğunu söylemesi üzerine Zehebi itiraz ederek: "Bilakis muhaddisler onun zayıf olduğunu açıklamışlardır" demiştir.

10- Ömer Radıyallahu anh'den Mevkuf, Zayıf Rivayet

عن عمر رضي الله عنه قال جمع الصلاتين من غير عذر من الكبائر

Ömer radıyallahu anh'den: özürsüz olarak namazları cem etmenin büyük günah olduğunu söylediği rivayet edilmiştir.[25]

Ebu Katade el-Adevi yoluyla gelen rivayetin isnadında Abdullah er-Ramcari meçhuldür.

Ebu'l-Aliye yoluyla gelen rivayet ise munkatıdır. Zira Ebu'l-Aliye Ömer radıyallahu anh'den işitmemiştir. İmam Şafii: "Bu Ömer radıyallahu anh'den sabit olmamıştır" demiştir.

Bekir b. Abdillah el-muzeni yoluyla gelen rivayet de munkatıdır.[26]

Nevevi de zayıf olduğunu söylemiştir.[27]

[25] **Zayıf.** Beyhaki (3/169) Abdurrazzak (1/535)
[26] Bkz.: İbn hacer Metalibu'l-Aliye (1/179)
[27] Hulasatu'l-Ahkam (2599)

11- Ebu Musa Radıyallahu anh'den Mevkuf Zayıf Rivayet

عَنْ أَبِي مُوسَى ، قَالَ : الْجَمْعُ بَيْنَ الصَّلاَتَيْنِ مِنْ غَيْرِ عُذْرٍ مِنَ الْكَبَائِرِ

Ebu Musa radıyallahu anh dedi ki: "İki namazı özürsüz cem etmek büyük günahtır."[28]

Bu da isnadında bulunan Hanzala es-Sedusi sebebiyle zayıftır.

[28] **Zayıf.** İbn Ebi Şeybe (8337)

12- İcma İddiası ve Cevabı

İbn Munzir ihtilafa işaret ederek şöyle demiştir: “Hazarda (mukim iken) iki namazı cem etmek Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den sabit olmuştur. O şöyle buyurmuştur:

“Cibril bana kabenin yanında iki defa imamlık yaptı.” O kendisine namazları vakitlerinde, Mekke’de ikamet halinde iken kıldırdığını haber verdi. Sonra Rasulullah sallallahu aleyhi ve sellem’den çeşitli yollarla; Medine’ye hicret ettikten sonra namazların vakitlerine dair haberler sabit oldu. Nitekim bu vakitler ilgili yerlerde zikredilmiştir. Yine O’ndan Medine’de öğle ile ikindiyi ve akşam ile yatsıyı korku veya seferilik hali söz konusu olmaksızın cem ettiği sabit olmuştur. İlim ehli namazların ikamet halinde iken cem edilmesinin caiz olduğu durumlar hakkında ihtilaf ettiler. Bir grup: Akşam ile yatsı yağmurlu gecede cem edilebilir, öğle ile ikindi ise yağmurda cem edilmez dedi. Bu Malik’in görüşüdür. Malik dedi ki:

“Çamur ve karanlık varsa, yağmur olmadığı zaman da cem edilebilir.” Ahmed b. Hanbel ve İshak b. Rahuye akşam ile yatsının yağmurlu gecede cem edileceği görüşündedirler. Yine Abdullah b. Ömer b. Hattab radıyallahu anhuma da yağmur halinde akşam ile yatsının cem edilebileceği görüşünde olanlardandır.”[29]

---

[29] İbn Munzir el-Evsat (3/458)

İbn Huzeyme: “Alimlerin hiçbiri yağmur olmadığı halde mukim iken namazları cem etmenin caiz olmadığı hususunda ihtilaf etmemişlerdir” demiştir.

Elbani bu söz üzerine şu açıklamayı yapar: “Allah İbn Huzeyme’ye rahmet etsin, o kendi ulaştığı ilme göre konuşmuştur. Ancak Nevevi’nin Müslim şerhinde gördüğünüz gibi - (bir sonraki başlıkta inşallah bu alimlerin ismini zikredeceğim) - seleften bazıları yağmur olmadığı halde mukim iken namazları cem etmenin caiz olduğunu söylemişlerdir. Nitekim bu İbn Abbas radıyallahu anhuma’dan sabit olmuştur. O Basra’da meşguliyet sebebiyle namazları cem etmiştir. Bunu el-İrva’da (579) tahric ettim.”

Yine İbn Huzeyme’nin: “Iraklılar’ın Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in Medine’de korku veya yağmur olmadığı halde namazları cem ettiğine dair rivayetine gelince, bu hata ve yanılmadır” şeklindeki açıklaması hakkında da Elbani şöyle demiştir:

“Bilakis müellifin kendisi hata etmiştir. Allah ona rahmet etsin. Nasıl böyle olmasın ki? Onun hata zannettiği şey, İbn Abbas radıyallahu anhuma hadisinde dört tarikten ve diğer rivayet yollarından gelmiştir ki bunların bazısı Muslim’dedir. Bunlara vakıf olan kesinlikle anlar ki, “Yağmur olmadığı halde...” şeklinde İbn Abbas radıyallahu anhuma’nın söylediği ve başkalarından da gelen rivayet sahihtir... Bunların hepsi Nebi sallallahu aleyhi ve sellem’in Medine’de yağmur olmadığı halde namazları cem ettiğini göstermektedir. İmam Malik’in: “Bunun yağmur dolayısı ile olduğunu

zannediyorum” şeklindeki buna aykırı açıklamasını bu rivayetler reddetmektedir. Aynı şekilde İbn Huzeyme’nin sözü de onların bu rivayet yollarını görmediklerini, sözlerinin zanna dayandığını göstermektedir… zira onların zamanında hadisin rivayet yolları cem edilmiş (toplanıp bir araya getirilmiş) değildi.

13- Özürsüz Cem'i Caiz Gören Alimler

İbn Abbas[30], Tavus[31], İbn Sirin[32], Ata[33], Malik[34], Rebia[35], Eşheb[36], İbn Munzir[37], Kaffal el-kebir[38], Ebu İshak el-Mervezi[39], İbn Şübrüme[40], İbn Vehb[41], Ahmed b. Hanbel[42], Hadis ashabından bir cemaat[43], Hicazlılar[44]…

---

30 İbn Receb Fethu'l-Bari (3/94)
31 İbn Receb Fethu'l-Bari (3/94)
32 İbn Abdilberr el-İstizkar (2/212) İbn Receb Fethu'l-Bari (3/93) İbn Hacer Fethu'l-Bari (2/24)
33 İbn Receb Fethu'l-Bari (3/94)
34 Tertibu'l-Medarik (1/422) et-Temhid (3/277) İbn Receb Fethu'l-Bari (3/94)
35 İbn Receb Fethu'l-Bari (3/94) İbn Hacer Fethu'l-Bari (2/24)
36 İbn Abdilberr el-İstizkar (2/212) İbn Receb Fethu'l-Bari (3/93) İbn Hacer Fethu'l-Bari (2/24)
37 İbn Hacer Fethu'l-Bari (2/24)
38 Hilyetu'l-Ulema (2/244) Nevevi Muslim Şerhi (5/219)
39 Hattabi Mealimu's-Sunen (1/265)
40 El-Muğni (2/121)
41 Tertibu'l-Medarik (1/422)
42 İbn Receb Fethu'l-Bari (3/95)
43 Hattabi Mealimu's-Sunen (1/265)
44 İbn Receb Fethu'l-Bari (3/94)

İçindekiler